

rozvoja. Bratislava bola prvým mestom v Uhorsku, ktoré malo železnicu už r. 1840. V roku 1873 ráтали s prechodom železnice cez Dunaj, hoci prvý most cezeň postavili až r. 1891. V historickom priemete zásobovania vodou možno nájsť aj architektonicky zaujímavé objekty. Napríklad na priečelí čerpacej stanice na Mudroňovej ulici sú prvky vychádzajúce z ľudovej architektúry a objekt sa nachádza v parkovo upravenej záhrade.

Rozbor priemyselných objektov sa začína potravinárskymi. Významné miesto medzi nimi patrilo Palugayovskej vinárskej firme, ktorá si na vtedajšom predmestí postavila romanticky premyslený palácový komplex, akoby renesančnú (vlastne neorenesančno-eklektickú) „vilu“ uprostred prírody. Starý pivovar na Rybnom námestí zbúrali pri výstavbe Nového mosta. Steinov pivovar, jeden z najvýznamnejších v bývalom Československu, už tiež skončil a ktovie, čo z neho bude...

História a charakteristika najvýznamnejších bratislavských tovární

sa v knihe začína tabakovou a končí Gumonkou. Z bývalej tabakovej továrne ešte zvyšok stojí. V bývalej Kúhmayerovej továrni sídli Pamiatkový úrad. Časť bývalej Patrónky slúži postihnutým deťom. Časť bývalej kefovej továrne stojí, časť nedávno zbúrali. Vila jej majiteľa K. Grüneberga na Sasinkovej ulici má peknú architektúru so vstupom na spôsob plastického výpustka, pripomínajúceho ľudové stavby. Dynamitka mala kasíno secesného charakteru s hrádzaným štítom a v interiéri s krásnou zrkadlovou sieňou. Táto továreň mala vlastnú robotnícku kolóniu so školou. Aj Klingerka mala kolóniu pre svojich zamestnancov so svojrázne architektonicky riešenými domami. Káblučku nedávno kompletne zbúrali vrátane objektov s hodnotnou architektúrou. Apolku zničilo vojnové bombardovanie r. 1944. Búranu podľahli aj architektonicky zaujímavé objekty zamestnancov továrne Stollwerck, neexistuje ani bývalý Siemens (BEZ), hoci jeho hlavnú výrobnú budovu už r. 1983 navrhli vyhlásiť za pamiatku. Stoja ešte bývalé

hlavné výrobné budovy Cvernovky a Danubiusky (azda najkrajšej budovy industriálu v Bratislave), vyhlásené za pamiatky r. 2008. Robotnícku kolóniu Danubiusky v Starom Ružinove zbúrali r. 1985. Známu budovu lisovne Gumon nestihli za pamiatku vyhlásiť, preteky vyhrala demolačná čata.

V osobitnej kapitole v závere si autorka všima aj niektoré robotnícke a zamestnanecké kolónie. Zaujímavá bola zbúraná Schulpeho kolónia na Šancovej ulici, domyslená so silným sociálnym akcentom. Pozornosť si zasluží aj neďaleká kolónia na Palárikovej ulici z neomietaných tehál.

Text knihy doplná množstvo obrázkového materiálu – staré plány mesta i objektov, fotografie a iné. Ide o publikáciu v istom zmysle priekopnícku, cennú informačnú základňu, ktorá je zároveň dôležitým východiskom pre ďalší výskum.

Ing. arch. Igor Thurzo
igor.thurzo@mail.t-com.sk

Slovníček

ABM – *Averting Behavior Method* – metóda ochranných výdavkov
bioprospecting – vyhľadávanie genetických kódov živých organizmov
 CM – *Choice Modelling* – metóda výberového modelovania
compensation costs – kompenzačné náklady
 CVM – *Contingent Valuation Method* – metóda podmieneného hodnotenia
corporate social responsibility – spoločenská zodpovednosť firiem
cost-benefit analysis – analýza nákladov a prínosov
damage cost avoided – náklady na prevenciu škôd
ecosystem marketplace – „ekosystémové trhovisko“
 HPC – *Hedonic Price Method* – metóda hedonického oceňovania

human well-being – životná úroveň, životné potreby, blahobyt
infringement proces – porušenie, prestúpenie zákona
impact assessment information – informácia o hodnotení dôsledkov
market prices – trhové ceny
 MEA – *Millennium Ecosystem Assessment* – Miléniové hodnotenie ekosystémov
negative trade-offs – negatívne dôsledky
production functions – produkčné funkcie
relocation costs – náklady na náhradu
replacement costs – reprodukčné náklady
restoration costs – náklady na obnovu
revealed preferences – odhalené preferencie
stated preferences – vyjadrené preferencie

trade-off – výmena niečoho za niečo, dohoda, pakt
traditional knowledge – tradičné vedomosti
 TCM – *Travel Cost Method* – metóda cestovných nákladov
stakeholder – zainteresovaná strana, dotknutý subjekt, účastník, „hráč“
usable knowledge – využiteľný poznatok
usable ignorance – uvedomenie si existujúcich obmedzení a nedostatkov
willingness to accept – ochota prijať kompenzáciu
willingness to pay – ochota zaplatiť

Marta Imrová Ciranová, redakcia Životné prostredie, Ústav krajinej ekológie SAV, Štefánikova 3, P. O. Box 254, 814 99 Bratislava
 marta.ciranova@savba.sk